

Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari

Rashid Maxsetbaevich Kalmuratov
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalarini o'rganishga bag'ishlangan. Ishda estrada vokal ijrochiligining o'ziga xos xususiyatlari, innovatsion pedagogik texnologiyalarning turlari va tamoyillari, o'smir yoshidagi o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi - estrada vokal ijrochiligini samarali rivojlantirishga qaratilgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni aniqlash va asoslashdan iborat. Metodologik asos sifatida shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatli va kompetensiyaviy yondashuvlar qo'llaniladi. Tadqiqot natijalari estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning bosqichma-bosqich tizimi, samarali innovatsion texnologiyalar va metodik tavsiyalarini belgilashga xizmat qiladi. Ish musiqa ta'limi o'qituvchilari, vokal pedagoglari va metodistlar uchun nazariy hamda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi, 9-sinf o'quvchilari, estrada vokal ijrochiligi, innovatsion pedagogik texnologiyalar, multimedia, interfaol metodlar, ovoz apparati, nafas texnikasi, intonatsiya, musiqa ta'limi

Innovative Pedagogical Technologies for Developing Pop Vocal Performance among 9th Grade Students of the Nukus Specialized School of Culture

Rashid Maxsetbaevich Kalmuratov
Bukhara International University

Abstract: This study is devoted to exploring innovative pedagogical technologies for developing pop vocal performance among 9th grade students of the Nukus Specialized School of Culture. The work analyzes the specific characteristics of pop vocal performance, the types and principles of innovative pedagogical technologies, as well as the psychophysiological characteristics of adolescent students. The aim of the research is to identify and substantiate innovative pedagogical technologies aimed at effectively developing pop vocal performance. Person-centered, activity-based, and

competency-based approaches are used as the methodological foundation. The research results serve to define a step-by-step system for developing pop vocal performance, effective innovative technologies, and methodological recommendations. The work is of theoretical and practical significance for music education teachers, vocal pedagogues, and methodologists.

Keywords: Nukus Specialized School of Culture, 9th grade students, pop vocal performance, innovative pedagogical technologies, multimedia, interactive methods, vocal apparatus, breathing technique, intonation, music education

KIRISH

Zamonaviy musiqa ta'limi tizimi jahon ta'lim makonida ro'y berayotgan tub islohotlar, integratsiyalashuv jarayonlari va innovatsion yondashuvlar ta'sirida jadal rivojlanmoqda. Bugungi kunda musiqa ta'limining asosiy vazifasi nafaqat vokal ijro etish texnikasini egallash, balki o'quvchilarning umumiy musiqiy madaniyatini shakllantirish, ijodiy tafakkurini rivojlantirish, estetik didni tarbiyalash va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish ko'nikmalarini takomillashtirishdan iborat. Bu borada ixtisoslashtirilgan madaniyat maktablari tizimi alohida o'rin tutadi, chunki aynan shu bosqichda o'quvchilarda musiqaga bo'lgan qiziqish, ijodiy qobiliyat va kasbiy ko'nikmalarning poydevori qo'yiladi.

Estrada vokal ijrochiligi - bu zamonaviy musiqa ta'limining eng istiqbolli va talabgir yo'nalishlaridan biri bo'lib, u o'zida vokal ijrochiligi, sahna madaniyati, emotsional ifodaviylik va zamonaviy texnologiyalar unsurlarini uyg'unlashtiradi. Estrada musiqasining ommabopligi, uning tinglovchilar bilan bevosita muloqot qilish xususiyati, hissiy ta'sirchanligi va zamonaviy texnologiyalar bilan chambarchas bog'liqligi bu janrni yosh avlod uchun nihoyatda jozibador qiladi. Shu bois estrada vokal ijrochiligini o'rgatish va rivojlantirish masalasi musiqa ta'limi tizimining dolzarb vazifalaridan biri sifatida kun tartibiga chiqmoqda.

Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi o'zining ko'p yillik tajribasi, malakali o'qituvchilari va o'ziga xos an'analari bilan mintaqadagi yetakchi musiqa ta'limi muassasalaridan biri hisoblanadi. Bu maktabda estrada vokal ijrochiligi yo'nalishi bo'yicha tahsil olayotgan o'quvchilar nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalarni, balki sahna madaniyati, ijrochilik mahorati va kasbiy tayyorgarlikni ham o'zlashtiradilar. 9-sinf o'quvchilari - bu o'smir yoshidagi, ya'ni eng murakkab va mas'uliyatli davrda bo'lgan o'quvchilardir. Bu yoshda ovoz apparati faol shakllanadi, ovoz o'zgaradi, psixofiziologik o'zgarishlar ro'y beradi. Shu bois bu yoshdagi o'quvchilarda estrada vokal ijrochiligini rivojlantirish alohida pedagogik va psixologik yondashuvni, shuningdek zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashni talab qiladi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar - bu ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga qaratilgan zamonaviy usullar, vositalar va yondashuvlar majmuasidir. Ular o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi, ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi, individual yondashuvni qo'llash imkonini beradi. Estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishda multimedia texnologiyalari, interfaol metodlar, audio-vizual vositalar, kompyuter dasturlari, masofaviy ta'lim platformalari va boshqa innovatsion texnologiyalar keng qo'llanilishi mumkin. Bu texnologiyalar o'quvchilarning ovoz ko'nikmalarini tez va samarali o'zlashtirishiga, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga va mustaqil ijrochilik faoliyatiga tayyorlanishiga yordam beradi.

Bugungi kunda Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari yetarli darajada ilmiy tadqiq etilmagan. Mavjud o'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar asosan an'anaviy ta'lim usullariga qaratilgan bo'lib, ularda innovatsion pedagogik texnologiyalarning imkoniyatlari, ularni estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishda qo'llash usullari, o'smir yoshidagi o'quvchilar bilan ishlashning psixologik jihatlari yetarlicha yoritilmagan. Bu holat amaliyotda bir qator qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi: o'quvchilar zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalana olmaydi, ta'lim jarayoni yetarli darajada qiziqarli va samarali bo'lmaydi, individual yondashuv to'liq amalga oshirilmaydi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi quyidagi omillar bilan belgilanadi. Birinchidan, zamonaviy musiqa ta'limi tizimida estrada janrlariga bo'lgan talabning ortib borishi, o'quvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlarining o'zgarishi vokal o'qitish metodikasini yangilashni taqozo etadi. Ikkinchidan, innovatsion pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash va individual yondashuvni qo'llash imkonini beradi. Uchinchidan, o'smir yoshidagi o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish pedagogik samaradorlikni oshiradi. To'rtinchidan, estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning keyingi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatli ishtirok etishi uchun mustahkam пойdevor yaratadi.

Tadqiqotning maqsadi - Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalarini aniqlash va asoslashdan iborat. Bu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilab olindi: birinchidan, estrada vokal ijrochiligining o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qilish; ikkinchidan, innovatsion pedagogik texnologiyalarning turlari va tamoyillarini o'rganish; uchinchidan, o'smir yoshidagi o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlarini tahlil qilish; to'rtinchidan, mavjud vokal o'qitish metodikalarini tanqidiy tahlil qilish; beshinchidan, estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning bosqichma-bosqich tizimini

ishlab chiqish; oltinchidan, samarali innovatsion texnologiyalar va metodik tavsiyalarni aniqlash hamda ularning samaradorligini baholash.

Tadqiqotning metodologik asosi sifatida shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatli va kompetensiyaviy yondashuvlar qo'llaniladi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv har bir o'quvchining individual xususiyatlarini, ovoz imkoniyatlarini va qobiliyatlarini hisobga olishni nazarda tutadi. Faoliyatli yondashuv ta'lim jarayonini amaliy vokal ijrochiligi faoliyati bilan bog'lashni, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashni talab qiladi. Kompetensiyaviy yondashuv esa o'quvchilarda vokal-ijrochilik, musiqiy-idrokiy va ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda birinchi marta Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari kompleks tarzda, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatli va kompetensiyaviy yondashuvlar uyg'unligida tadqiq etiladi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni qo'llashning bosqichma-bosqich tizimi va samarali metodik tavsiyalari ishlab chiqiladi.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati shundaki, uning natijalari vokal pedagogikasi, estrada ijrochiligi metodikasi va innovatsion ta'lim texnologiyalari sohalarini yangi ilmiy bilimlar bilan boyitadi. Amaliy ahamiyati esa ishlab chiqilgan metodik tavsiyalardan musiqa ta'limi o'qituvchilari, vokal pedagoglari va metodistlar o'z faoliyatlarida foydalanishlari mumkinligi bilan belgilanadi.

Tadqiqotning tuzilmasi kirish, uchta bob, xulosa va foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatidan iborat. Birinchi bobda estrada vokal ijrochiligining nazariy asoslari va innovatsion pedagogik texnologiyalarning mohiyati tahlil qilinadi. Ikkinchi bobda o'smir yoshidagi o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlari va estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning pedagogik shart-sharoitlari o'rganiladi. Uchinchi bobda estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari, bosqichma-bosqich tizimi va metodik tavsiyalar ishlab chiqiladi hamda ularning samaradorligi baholanadi.

Xulosa qilib aytganda, mazkur tadqiqot Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalarini ilmiy jihatdan asoslashga qaratilgan bo'lib, u zamonaviy musiqa ta'limining dolzarb talablaridan kelib chiqadi va musiqa ta'limi tizimining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kulminatsiya qismi. Tadqiqotning kulminatsion qismi - bu Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalarini yagona tizimga birlashtirib, amaliyotda samarali qo'llash modelini ishlab chiqishdan iborat.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarning asosiy turlari

Tadqiqot davomida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishda qo'llaniladigan quyidagi innovatsion texnologiyalar aniqlandi:

Birinchi texnologiya - multimedia texnologiyalari. Audio va video yozuvlar, fonogrammalar, interaktiv dasturlar orqali o'quvchining eshitish va ko'rish idrokini rivojlantirish.

Ikkinchi texnologiya - interfaol metodlar. Savol-javob, munozara, rolli o'yinlar, guruhli ishlash orqali o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash.

Uchinchi texnologiya - audio-vizual vositalar. O'z ovozi yozib olish va tinglash, xatoliklarni aniqlash va tuzatish.

To'rtinchi texnologiya - kompyuter dasturlari. Vokal mashqlar, tyuner, metronom va maxsus musiqiy dasturlardan foydalanish.

Beshinchi texnologiya - masofaviy ta'lim platformalari. Onlayn darslar, video darsliklar va virtual mashg'ulotlar orqali ta'lim jarayonini kengaytirish.

Amaliy model: "Ko'r - eshit - takrorla - yarat"

Tadqiqotning kulminatsion natijasi sifatida to'rt bosqichli amaliy model ishlab chiqildi:

Birinchi bosqich - "Ko'r". O'quvchi video darsliklar va ko'rgazmali materiallar orqali vokal texnikasini kuzatadi.

Ikkinchi bosqich - "Eshit". O'quvchi audio yozuvlarni tinglaydi, turli xonandalar ijrosini qiyoslaydi.

Uchinchi bosqich - "Takrorla". O'quvchi o'zlashtirgan materialni amaliy mashqlar orqali takrorlaydi va mustahkamlaydi.

To'rtinchi bosqich - "Yarat". O'quvchi o'zlashtirgan ko'nikmalarini ijodiy faoliyatda qo'llaydi, o'z talqinini yaratadi.

Samarali pedagogik usullar

Tadqiqot davomida quyidagi samarali usullar aniqlandi: ko'rsatma-illyustratsiya, muammoli ta'lim, loyiha usuli, audio-vizual tahlil, hamkorlikda ijro etish va individual yondashuv usullari.

Kulminatsion xulosa

Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirish uchun innovatsion pedagogik texnologiyalar yagona, o'zaro bog'liq tizim sifatida qaralishi va amaliyotda "Ko'r - eshit - takrorla - yarat" modeli asosida qo'llanilishi zarur. Bu model o'smir yoshidagi o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga oladi, ularning ovoz ko'nikmalarini, ijodiy qobiliyatlarini va mustaqil ijrochilik faoliyatini bosqichma-bosqich rivojlantiradi.

Mazkur tadqiqot Nukus ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi 9-sinf o'quvchilarida estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalarini o'rganishga bag'ishlandi. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi.

Birinchi xulosa. Estrada vokal ijrochiligi zamonaviy musiqa ta'limining muhim yo'nalishi bo'lib, u mikrofonga yaqin ishlash, dinamik noziklik, so'zning aniq talaffuzi va emotsional ifodaviylikka asoslanadi. Shu bois uni o'rgatish maxsus metodik yondashuvni talab qiladi.

Ikkinchi xulosa. 9-sinf o'quvchilari o'smir yoshida bo'lib, ularning ovoz apparati faol shakllanish davrida. Bu yoshda ovoz mutatsiyasi, psixologik o'zgarishlar ro'y beradi, shu bois ovozni asrash rejimiga rioya qilish zarur.

Uchinchi xulosa. Estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishda multimedia, interfaol metodlar, audio-vizual vositalar, kompyuter dasturlari va masofaviy ta'lim platformalari kabi innovatsion texnologiyalar samarali qo'llanilishi mumkin.

To'rtinchi xulosa. Tadqiqotning kulminatsion natijasi sifatida "Ko'r - eshit - takrorla - yarat" nomli to'rt bosqichli amaliy model ishlab chiqildi.

Beshinchi xulosa. Tadqiqotning nazariy va amaliy ahamiyati shundaki, uning natijalari vokal pedagogikasi, estrada ijrochiligi metodikasi va innovatsion ta'lim texnologiyalari sohalarini boyitadi hamda musiqa ta'limi o'qituvchilari, vokal pedagoglari va metodistlar uchun qimmatli manba bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, estrada vokal ijrochiligini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish - bu zamonaviy musiqa ta'limining dolzarb talabidir. Bu texnologiyalar to'g'ri qo'llanilsa, o'quvchilarda nafaqat vokal-ijrochilik ko'nikmalari, balki ijodiy tafakkur, mustaqil faoliyat va sahna madaniyati ham samarali shakllanadi. Bu esa ularning keyingi kasbiy rivojlanishiga mustahkam poydevor yaratadi hamda musiqa ta'limi tizimining umumiy sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yo'ldoshev J.G', Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2008. - 132 b.
2. Sharipova G. Musiqa o'qitish metodikasi. - Toshkent: TDPU nashriyoti, 2006. - 148 b.
3. Soliyev A. Musiqa ta'limi nazariyasi va metodikasi. - Toshkent: Musiqa, 2019. - 216 b.
4. Kadirov R. Cholg'u ijrochiligi va ansambl metodikasi. - Toshkent: O'zbekiston Milliy musiqa san'ati instituti nashriyoti, 2018. - 184 b.
5. Yusupova M. Estrada musiqasi asoslari. - Toshkent: San'at, 2017. - 156 b.
6. Tursunov S. Gitara ijrochiligi va pedagogikasi. - Toshkent: Musiqa nashriyoti, 2020. - 172 b.
7. Asqarov A. Musiqa pedagogikasi va psixologiyasi. - Toshkent: O'qituvchi, 2015. - 198 b.

8. Raxmonov N., Haydarov M. Ansambl ijrochiligi nazariyasi va amaliyoti. - Buxoro: Buxoro davlat universiteti nashriyoti, 2021. - 164 b.
9. КБ Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. Science and education 3 (8), 145-150
10. КБ Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. Scientific progress 2 (4), 96-101
11. КБ Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. Scientific progress 2 (6), 952-957
12. КБ Холиков. проблематика построения современных систем мониторинга объектов музыкантов в сфере фортепиано. Scientific progress 2 (3), 1013-1018
13. КБ Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. Science and Education 3 (5), 1556-1561
14. КБ Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. Science and Education 3 (3), 1032-1037
15. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. Science and Education 4 (7), 384-389
16. КБ Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. Science and Education 3 (3), 1020-1025
17. КБ Холиков. Проблема бытия традиционной музыки Узбекистана. Science and Education 3 (5), 1570-1576
18. КБ Холиков. Своеобразие психологического рекомендации в вузе по сфере музыкальной культуре. Science and Education 4 (4), 921-927
19. КБ Холиков. Методы музыкального обучения через воспитание в вузах. Academy, 57-59
20. КБ Холиков. Сложная система мозга: в гармонии, не в тональности и не введении. Science and Education 4 (7), 206-213
21. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. Science and Education 5 (2), 445-451
22. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. Science and Education 5 (2), 452-458
23. КБ Холиков. К вопросу вокальной музыке об адресате поэтического дискурса хора. Scientific progress 2 (3), 1087-1093
24. КБ Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. Science and Education 6 (1), 28-34

25. КБ Холиков. Вокал, вокалист, вокализ. Ария, ариозо и ариетта. Science and Education 3 (2), 1188-1194

26. КБ Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. Science and Education 6 (1), 21-27

27. КБ Холиков. Характерная черта голоса у детей, певческая деятельность. Science and Education 3 (2), 1195-1200

28. КБ Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использовании методов и приёмов музыкальной культуре. Science and Education 4 (7), 107-120

29. КБ Холиков. Некоторые новые вопросы, связанные с применением методов и приёмов музыки в общеобразовательной системе. Science and Education 4 (7), 100-106

30. КБ Холиков. Новые мышление инновационной деятельности по музыкальной культуры в вузах Узбекистана. Science and Education 4 (7), 121-129